

Warszawa, 12 maja 2022 r.

Podsekretarz Stanu

DLPC-V.053.1.2022

Pan

dr hab. Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na przedstawiony w piśmie z dnia 20 kwietnia 2022 r. (znak: VII.510.32.2022.PKR) problem braku możliwości zaskarżenia postanowienia sądu w przedmiocie wyłączenia jawności postępowania, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Kwestia tzw. posiedzenia przy drzwiach zamkniętych uregulowana jest w art. 153 – 154 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.), dalej: k.p.c. Ograniczenie jawności zewnętrznej posiedzenia może nastąpić z urzędu (art. 153 § 1 k.p.c.) lub na wniosek strony (art. 153 § 1¹ i § 2 k.p.c.). Z kolei zgodnie z art. 154 § 1 k.p.c., podczas posiedzenia odbywającego się przy drzwiach zamkniętych mogą być obecni na sali: strony, interwenienci uboczni, ich przedstawiciele ustawowi i pełnomocnicy, prokurator oraz osoby zaufania po dwie z każdej strony. Przy czym zauważyć wypada, że oprócz osób wymienionych w przepisie podczas posiedzenia odbywającego się przy drzwiach zamkniętych mogą być obecni: prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, organizacje pozarządowe (art. 62 k.p.c.), inspektor pracy (art. 63² k.p.c.), powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów (art. 63⁴ k.p.c.).

We wspomnianym na wstępie piśmie Pan Rzecznik podnosi, że pozostawienie postanowienia o wyłączeniu jawności postępowania poza katalogiem postanowień podlegających zaskarżeniu ogranicza prawa procesowe stron i godzi w podstawowe prawa gwarantowane przez Konstytucję RP (tj. zasadę dwuinstancyjności postępowania - art. 78 Konstytucji RP, a przez to również art. 45 ust. 1 Konstytucji RP).

Rzeczywiście, zarządzenie w przedmiocie odbycia posiedzenia za zamkniętymi drzwiami następuje w formie postanowienia sądu nie podlegającego zaskarżeniu w drodze zażalenia – dopuszczalność wniesienia na nie zażalenia nie jest bowiem przewidziana ani w art. 153 k.p.c., ani w przepisach art. 394-394² k.p.c. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że

postanowienie sądu może zostać objęte kontrolą sądu odwoławczego w ramach art. 380 k.p.c. (*L. Zamojski*, Komentarz do art. 153 Kodeksu postępowania cywilnego w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. P. Rylski, 2022 r.), przy czym jednocześnie podkreśla się, że wątpliwym jest, aby rozpoznanie sprawy przy drzwiach zamkniętych mogłoby mieć jakikolwiek wpływ na treść orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. Zgodzić należy się z przyczyną tej wątpliwości – to nie strony zostają ograniczone w swych uprawnieniach tylko publiczność nie ma wstępu na salę sądową. Warto także pamiętać, że tzw. posiedzenie przy drzwiach zamkniętych nie stanowi wyjątku od zasady jawności wewnętrznej i nie wpływa na możliwość dostępu stron do akt sprawy także jeśli w aktach tych znajdują się dokumenty zawierające informacje stanowiące np. tajemnicę bankową. Zarzut, że niezaskarżalność postanowienia o wyłączeniu jawności postępowania godzi w prawa procesowe stron wydaje się niezasadny zwłaszcza w kontekście wyłączenia tej jawności na wniosek samej strony, kiedy przesłanką jest np. możliwość ujawnienia okoliczności stanowiącej tajemnicę przedsiębiorstwa, czy też roztrząsanie szczegółów życia rodzinnego (art. 153 § 1¹ i § 2 k.p.c.).

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się, że ocena konstytucyjności ustawowego wyjątku od prawa podmiotowego do zaskarżenia rozstrzygnięć wydanych w pierwszej instancji *a casu ad casum* wymaga udzielenia odpowiedzi na następujące pytania: a) czy spełniony został wymóg ustawowej formy wyłączenia; b) czy jest to konieczne i pozostaje w zamierzonej proporcji do rodzaju obciążeń dla strony postępowania; c) czy wyłączenie to można uzasadnić w świetle przesłanek porządku publicznego bądź ochrony środowiska, zdrowia albo wolności i praw innych osób; d) czy wyłączenie nie narusza innych norm konstytucyjnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 czerwca 2002 r., sygn. akt P 13/01, Legalis nr 54429). Należy ponadto pamiętać, że konstytucyjna zasada dwuinstancyjności obejmuje w sposób bezwzględny rozstrzygnięcia prowadzące do rozstrzygnięcia przez sąd sprawy - tj. wydania orzeczenia o prawach i obowiązkach stron wynikających z istniejącego między nimi sporu. Dotyczy zatem orzeczeń rozstrzygających istotę sporu. Inny jest natomiast standard oceny dopuszczalności odstąpienia od zasady dwuinstancyjności w kwestiach wпадkowych, do których należy analizowany problem rozpoznawania sprawy przy drzwiach zamkniętych. Zasada dwuinstancyjności nie wymaga, aby w każdej kwestii wпадkowej, niemającej charakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, przysługiwał środek zaskarżenia. Konieczność ustanowienia takich środków w niektórych kwestiach wпадkowych, niemających charakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, może natomiast wynikać z ogólnego wymogu ukształtowania procedury sądowej

zgodnie z zasadami sprawiedliwości proceduralnej (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 marca 2009 r., SK 19/08).

W tym kontekście nie sposób pomijać celu, jakiemu ma służyć odstąpienie od zasady jawności zewnętrznej, a mianowicie ochrony moralności, porządku publicznego, życia prywatnego stron lub innego ważnego interesu prywatnego (np. roztrząsanie szczegółów życia prywatnego osób trzecich – spoza postępowania). Bez wątplenia, publiczny charakter postępowania jest podstawową zasadą ujętą w art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 17 grudnia 2013 r., 20688/04, Legalis nr 1069154). W wyroku tym, Trybunał wskazał, że przepis powyższy „nie zabrania jednak sądom podjęcia decyzji, w świetle szczególnych okoliczności sprawy wniesione do tychże sądów, o odstąpieniu od stosowania tejże zasady: zgodnie z faktycznym brzmieniem tego przepisu prasa i publiczność mogą być wyłączone z całości lub części rozprawy sądowej ze względów obyczajowych, z uwagi na porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w społeczeństwie demokratycznym, gdy wymaga tego dobro małoletnich lub gdy służy ochronie życia prywatnego stron albo też w okolicznościach szczególnych, w granicach uznanych przez sąd za bezwzględnie konieczne, kiedy jawność mogłaby przynieść szkodę interesom wymiaru sprawiedliwości.”.

W świetle przesłanek, ze względu na które może nastąpić wyłączenie jawności zewnętrznej, wątpliwy wydaje się interes strony w zaskarżeniu tego rodzaju postanowienia. Zastanowić się należy, jakie mogłoby być potencjalne uzasadnienie zażalenia w tym przedmiocie. A ściślej rzecz ujmując, jaką okoliczność przeciwstawną do celu, którym jest ochrona porządku publicznego czy moralności miałyby wskazać strona, aby obalić konieczność wyłączenia jawności z uwagi na te przesłanki.

Analizując powyższe pytania, stwierdzić należy, że: ustawowa forma wyłączenia zaskarżalności omawianej kategorii postanowień jest zachowana; jest ono konieczne z uwagi na cele leżące u podstaw samego wyłączenia jawności, a wyłączenie jawności nie generuje nadmiernego obciążenia dla strony postępowania; wyłączenie to można również uzasadnić w świetle chociażby przesłanki porządku publicznego, czy ochrony praw innych osób i nie narusza ono innych norm konstytucyjnych – w szczególności nie narusza art. 45 ust. 1 Konstytucji RP z przyczyn omówionych powyżej.

W kontekście przedstawionej argumentacji, w ocenie Ministra Sprawiedliwości brak możliwości zaskarżenia postanowienia sądu w przedmiocie wyłączenia jawności postępowania nie ogranicza procesowych uprawnień strony, ani nie narusza jej konstytucyjnych praw, określonych w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Tym samym, brak jest

podstaw do pojęcia inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do realizacji przedstawionego przez Pana Rzecznika postulatu legislacyjnego.

Z poważaniem,

Katarzyna Frydrych

/podpisano elektronicznie/